

ב"ה

ראש חודש שבט

שבתות למנוחה וראשי חודשים לכפרה

ראש חודש שבט¹ הוא יום שיחודו נתפרש בתורה שבכתב - "בעשתי עשר חודש באחד לחודש . . הואיל משה באר את התורה גו"², היינו, לא רק ביאור של מצוה פרטית או ענין פרטי, אלא ביאור כללות התורה ומצוותיה.

ומפרש רש"י: "בשבעים לשון פירשה להם", וכמובא גם בספרים³ שהגימטריא ד"היטב" (בחסבון הקודמי) - ה', ה' (ט"ו), ה' (ט"ו), ה' (ט"ו) - היא שבעים. והכוונה בזה היא - שעניני התורה יומשכו לא רק בנוגע לבני ישראל וחלקם בעולם (עניני קדושה), אלא גם בכללות העולם.

ובהקדם - הקושיא הידועה בזה: בני ישראל עמדו אז לכבוש את ארץ ישראל בכח וביד חזקה, על ידי מלחמה עם שלושים ואחד המלכים - לא כמו בהיותם במדבר, שאז פעלו כל הענינים על ידי התורה, כמו שכתוב⁴ "ויהי בנסוע הארון . . (ועל ידי זה) ויפוצו אויבך וינוסו משנאיך מפניך", אלא על ידי מלחמה כפשוטה.

ורק בעת כיבוש יריחו, "מנעולה של ארץ ישראל"⁵ הקיפו את החומה עם "ארון ברית ה'" במשך שבעה ימים (וביום השביעי) שבע פעמים (כמסופר בהתחלת ספר יהושע⁶), אבל גם אז היתה התורה חתומה ב"ארון ברית ה'", ולא באופן שהכיבוש היה על ידי התורה כפי שהיא בגלוי. ועל דרך זה בנוגע לשבע שכבשו ושבע שחלקו, שאף שבודאי למדו תורה, מכל מקום, לא היתה אז הצטיינות מיוחדת בלימוד התורה (פלפולא דאורייתא), כמו במדבר, ש"לא ניתנה התורה לידרש אלא לאוכלי המן"⁷.

ואם כן, מהו הטעם שקודם הכניסה לארץ ישראל "הואיל משה באר את התורה" - בה בשעה שבארץ ישראל לא היתה עיקר העבודה בלימוד התורה?

¹ מכתב ראש חודש שבט שנה זו (אג"ק חכ"ו ע' רעז ואילך).

² דברים א, ג-ה.

³ ראה רא"ם וגו"א, באר היטב עה"פ.

⁴ בהעלותך י"ד, לה.

⁵ ראה תנחומא בהעלותך י"ד. במדב"ר פט"ו, ו. ועוד.

⁶ ו, ג ואילך.

⁷ מכילתא ר"פ בשלח. שם טז, ד.

והביאור בזה - שלפני שממשיכים ענין מסויים בעולם, יש לפעול זאת בשרשו ומקורו ברוחניות, ולכן, לפני שהלכו לכבוש שבעה עמים, שהם השורש של כל שבעים האומות, הוצרכו לפעול ענין זה בתורה - לבאר את התורה בשבעים לשון, כדי לכבוש שבעים לשון.

וענין זה נפעל בראש חודש שבט, כי, אף על פי שאז היתה רק התחלת ביאור התורה, ונמשך בימים שלאחרי זה עד ז' אדר, הרי "סוף מעשה עלה במחשבה תחילה"⁸, ובפרט בשעה שהמחשבה באה כבר לידי פועל, וכמובן בפשטות שכאשר משה התחיל "לבאר את התורה", היו כבר מוחלטים אצלו כל הענינים עד ל"גמרה של תורה", כך, שהכל כלול כבר בהתחלת הענין בראש חודש שבט.

ועוד ענין שישנו בכל ראש חודש:

בנוסח תפלת מוסף דראש חודש - שנתקן על ידי אנשי כנסת הגדולה, ומבטא את ענינו של ראש חודש - אומרים: (א) "זמן כפרה לכל תולדותם", (ב) "זכרון לכולם יהיה", (ג) ו"תשועת נפשם מיד שונא".

כלומר: הסיבה לכך שישנו מציאות של "שונא" היא - בגלל ש"מפני חטאינו גלינו מארצנו"⁹, וכדי לבטל את "חטאינו", צריך להמשיך מדרגא שלמעלה מענין החטא, ... אלא כיון שבדרגא זו יכול להיות הענין ד"אם צִדְקָתָּה מה תתן לו"¹⁰ לכן "זכרון לכולם יהיה", היינו, ש"יעלה ויבוא ויגיע . . . ויפקד ויזכר זכרונו ופקדונו וזכרון אבותינו וזכרון משיח בן דוד עבדך - "כדי שיומשך להיות "זמן כפרה לכל תולדותם" (לכל אחד מישראל בפרט, כיון שהזכרון הוא על כל אחד מישראל בפרט), ועל ידי זה נעשית "תשועת נפשם מיד שונא".

וצריך להבין¹¹: קרבן (שְׁעִירֵי) ראש חודש - מכפר על טומאת מקדש וקדשיו, שאין בה ידיעה לא בתחלה ולא בסוף (כדברי המשנה במסכת שבעות¹², וכפסק דין הרמב"ם¹³), שזהו חטא פרטי שנדיר ביותר, ושייך בירושלים ובבית המקדש דוקא, ואילו בזמן הגלות שאין מקריבים קדשים, אינו שייך כלל [ואפילו "טומאת מקדש" שמבואר באחרונים¹⁴ ששייכת גם בזמן הזה - הרי יש בזה כמה הגבלות כו', כך, שענין זה שייך רק על ידי השתדלות יתירה לעבור חס ושלום על רצון ה']¹⁵, ואם כן, מהו הפירוש שראש חודש הוא "זמן כפרה" גם עתה?

⁸ פיוט "לכה דודי".

⁹ נוסח תפלת מוסף דיו"ט.

¹⁰ איוב לה, ז.

¹¹ ראה גם אמרי אמת - ליקוטים (אה"ק תשמ"ח) עיני ראש חודש (ע' קיד).

¹² פ"א מ"ד.

¹³ הל' שגגות פי"א ה"ט.

¹⁴ ראה אנציק' תלמודית (כרך ג) ערך ביהמ"ק ע' רלד. וש"נ.

וכמודגש בנוסח התפלה דשבת ראש חודש: "שבתות למנוחה וראשי חדשים לכפרה" - שכשם שהענין ד"שבתות למנוחה" הוא גם עתה בזמן הגלות [דאף שבזמן הבית היתה המנוחה דשבת באופן אחר לגמרי, שהיתה קשורה עם ענין הקרבנות, מכל מקום, גם בזמן הגלות ישנו ענין המנוחה דשבת, ש"אין עצב בה"¹⁵], כך גם הענין ד"ראשי חדשים לכפרה" ישנו גם עתה בזמן הגלות, אף שלכאורה לא שייך עתה כל הענין דטומאת מקדש וקדשיו.

[ואין לומר שראש חודש מכפר על טומאת מקדש וקדשיו שהיתה בעבר, שהרי החטאים שהיו בעבר נתכפרו כבר בראש חודש שלפני זה].

ובשלמא בנוגע לתפלת מוסף כשלעצמה - הרי כיון ש"תפלות כנגד קרבנות תקנום"¹⁶, לכן מתפללים תפלת מוסף בראש חודש, כנגד שעירי ראש חודש; אבל מהו ענין הכפרה שישנו בראש חודש?

ועל כרחק צריך לומר, שהכפרה על טומאת מקדש וקדשיו על ידי שעירי ראש חודש היא בהוספה על כללות ענין הכפרה על כל הענינים שישנו מצד עצם הזמן דראש חודש (כמו הכפרה שמצד עצם הזמן דיום הכיפורים).

ועל פי זה מובן המשך הענינים בתפלת מוסף דראש חודש, שלאחרי "זמן כפרה לכל תולדותם", מסיימים "מזבח חדש בציון תכין ועולת ראש חודש נעלה עליו" - דלכאורה אינו מובן: חורבן בית המקדש לא היה בגלל החטא דטומאת מקדש וקדשיו, אלא בגלל ענינים אחרים, כמבואר בגמרא במסכת יומא¹⁷ בנוגע לבית ראשון ובית שני. ואם כן, מהו המשך הענינים שבגלל שראש חודש הוא "זמן כפרה" (שקאי בפשטות על טומאת מקדש וקדשיו) לכן "מזבח חדש בציון תכין"? - אך הענין הוא, כאמור לעיל, שמלבד הכפרה על טומאת מקדש וקדשיו על ידי שעירי ראש חודש, ישנה הכפרה על כל הענינים מצד עצם הזמן של ראש חודש, שלכן הרי זה שייך גם עתה בזמן הגלות, ועל ידי זה - "מזבח חדש בציון תכין".

וזהו גם הענין ד"תשועת נפשם מיד שונא", כפירוש האבודרהם, "דהיינו יצר הרע כו", כדאיתא בגמרא במסכת סוכה¹⁸ שאחד מה"שבעה שמות שיש לו ליצר הרע" הוא "שונא", ולכן שייך ענין זה גם עכשיו (שהרי בנוגע ל"שונא" כפשוטו, לא שייך עכשיו ענין המלחמה, כיון שישנה השבועה "שלא יעלו ישראל בחומה"¹⁹, ועל כרחק צריך לומר שקאי אלעתיד לבוא).

¹⁵ ראה ירושלמי ברכות פ"ב סה"ז. הובא בתוד"ה מ"ד - מ"ק כג, ב.

¹⁶ ברכות כו, א-ב.

¹⁷ ט, ב.

¹⁸ נב, א.

¹⁹ כתובות קיא, א.

ומראש חודש נמשך על כל ימי החודש - שזהו הפירוש ד"כל תולדותם", כל ימי החודש שהם ה"תולדות" של ראש חודש, וגם על כל המאורעות של החודש - "תולדות" גם מלשון מאורעות, כפירוש רש"י על הפסוק²⁰ "אלה תולדות יעקב יוסף", שקאי על המאורעות שאירעו ליעקב וליוסף ("כל מה שאירע ליעקב אירע ליוסף").

וכללות הענין בזה - שנעשה הזכרון דכל בני ישראל ("זכרון לכולם יהיה") באופן ש"יעלה ויבוא . . . ויפקד ויזכר זכרונו ופקדונו וזכרון אבותינו וזכרון משיח בן דוד עבדך", ועל ידו - "מזבח חדש בציון תכין", כפסק דין הרמב"ם²¹ בנוגע למשיח, שכאשר "בנה מקדש במקומו" אזי יודעים שזהו "משיח בודאי".

קטע משיחת ש"פ וארא, ג' שבט, רשימת השומעים בלתי מוגה.

תו"מ ה'תש"ל ח"ב ע' 30.

²⁰ וישב לז, ב.
²¹ הל' מלכים ספ"א.

פרויקט זו נוסד בימי השבעה לזכרון ולעיני הרב גבריאל נח זוגתו רבקה הי"ד
- שלוחי כ"ק אדמו"ר במזמבאי, אינדיא

נדפס ומופץ ע"י הרה"י ר' שלמה לרר ומשפחתו שיחיו
שלמה נחמ"ה, צביה זלאטע רייזל, שמואל, מנחם מענדל, ישראל אריה לייב, יוסף יצחק,
שניאור זלמן, חיה מושקא, אברהם דוד, אהרן, חנה